

MINISTERSTWO GOSPODARKI I PRACY

DEPARTAMENT TURYSTYKI

INFORMACJA

**o stanie realizacji w roku 2004 zadań zapisanych
w „Międzyresortowym programie rozwoju
turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży
na lata 2001-2006”**

**Dokument przyjęty
przez Radę Ministrów
20 września 2005 roku**

Warszawa, wrzesień 2005 r.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	3
I. Upowszechnianie udziału dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.	4
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.....	15
III. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.	16
IV. Zapewnienie bezpieczeństwa turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.....	17
Podsumowanie	21
Wnioski	21

WPROWADZENIE

Poprzez swoje wartości turystyka dzieci i młodzieży spełnia nieocenioną, wyjątkowo wszechstronną rolę we współczesnych, nowoczesnych społeczeństwach. Rola turystyki dzieci i młodzieży wynika z szeregu niezwykle istotnych jej funkcji, do których należy zaliczyć edukacyjną i poznawczą, zdrowotną i rekreacyjną oraz wychowawczą i społeczną.

Turystyka tak postrzegana jest ważnym środkiem kształcenia i przygotowania do życia w społeczeństwie. Turystyka staje się ważnym instrumentem zarówno w realizacji szkolnego programu nauczania i wychowania, jak i uspołeczniania dzieci i młodzieży, a także przysposabiania do dorosłego i odpowiedzialnego uczestnictwa w turystyce komercyjnej.

W 2004 roku poziom uczestnictwa mieszkańców Polski w wieku do 14 lat w krajowych wyjazdach turystycznych był niższy niż w 2003 roku. Jedynie 45% ogółu dzieci w Polsce, 5% mniej niż przed rokiem, brało udział w krajowych wyjazdach krótko- i długookresowych. Uczestnictwo dzieci w podróżach zagranicznych kształtowało się na poziomie 4%, podobnie jak w 2003 roku.

Zasadniczą przyczyną takiej sytuacji są przede wszystkim utrzymujące się niekorzystne warunki ekonomiczne polskich rodzin, które spowodowały ograniczenie możliwości zapewnienia wypoczynku dzieci i młodzieży. Dlatego głównymi instytucjonalnymi organizatorami wyjazdów dla dzieci i młodzieży w 2004 roku pozostawały instytucje edukacyjne, zakłady pracy rodziców, organizacje pozarządowe i wyznaniowe.

Koordynatorem realizacji zadań zapisanych w „*Międzyresortowym programie rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006*” był w 2004 roku Minister Gospodarki i Pracy*, jako minister właściwy do spraw turystyki, w ścisłej współpracy z Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu.

Na podstawie materiałów przekazanych przez właściwe resorty realizujące Program przygotowano informację o wykonaniu w 2004 roku poszczególnych jego zapisów, zgodnie z kolejnością zadań zatwierdzoną przez Radę Ministrów w lutym 2005 roku, w dokumencie „*Propozycja zmian zapisów Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006*”.

* „Informacja o realizacji...” odnosi się także do okresu poprzedzającego Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 maja 2004 roku w sprawie utworzenia Ministerstwa Gospodarki i Pracy (Dz. U. Nr 106, poz. 1115), a tym samym zniesienia Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. W związku z powyższym w tekście zastosowano jednolite nazewnictwo Minister / Ministerstwo: Gospodarki i Pracy.

I. UPOWSZECHNIANIE UDZIAŁU DZIECI I MŁODZIEŻY W TURYSTYCE I WYPOCZYNKU.

I.1. Tworzenie prawnych i ekonomicznych podstaw sprzyjających rozwojowi turystyki dzieci i młodzieży.

W dniu 9 czerwca 2004 roku w **Ministerstwie Gospodarki i Pracy** odbyło się spotkanie Pana Marka Szczepańskiego – Podsekretarza Stanu z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, Kuratoriów Oświaty i Urzędów Wojewódzkich, poświęcone uregulowaniom prawnym w zakresie organizacji turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży. Podczas spotkania poruszono zwłaszcza kwestie komercyjnej organizacji imprez turystycznych dla dzieci i młodzieży oraz skutecznej kontroli i zapewnienia bezpieczeństwa dla najmłodszych turystów. W konsekwencji ustalono, iż niezbędne jest kontynuowanie zacieśnionej współpracy, która powinna dodatkowo objąć jednostki samorządu terytorialnego.

I.2. Utrzymanie aktualnych rozwiązań podatkowych, sprzyjających rozwojowi turystyki dzieci i młodzieży.

Pomimo zakończenia realizacji tego zadania, uznano, iż ważne są informacje nt. aktualnych rozwiązań podatkowych w zakresie turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży, zwłaszcza ze względu na zmianę przepisów, wynikającą z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez **Ministra Finansów** utrzymano w roku 2004 obowiązujące rozwiązania podatkowe, sprzyjające rozwojowi turystyki dzieci i młodzieży, a mianowicie przepis art. 21 ust. 1 pkt 78 oraz przepis art. 26 ust 7a pkt 11 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, z późn. zm.). Przepis art. 21 ust. 1 pkt 78 ustawy zwalnia od podatku dochodowego dopłaty do: wypoczynku zorganizowanego przez podmioty prowadzące działalność w tym zakresie, w formie wczasów, kolonii, obozów i zimowisk, w tym również połączonego z nauką, pobytu na leczeniu sanatoryjnym, w placówkach leczniczo-sanatoryjnych, rehabilitacyjno-szkoleniowych i leczniczo-opiekuńczych oraz przejazdów związanych z tym wypoczynkiem i pobytom na leczeniu – dzieci i młodzieży do lat 18:

- a) z funduszu socjalnego, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz zgodnie z odrębnymi przepisami wydanymi przez właściwego ministra – niezależnie od ich wysokości,
- b) z innych źródeł – do wysokości nie przekraczającej w roku podatkowym kwoty 760 zł.

Przepis art. 26 ust. 7a pkt 11 ustawy odnosi się do odliczania od dochodu kwot wydatków poniesionych w roku podatkowym przez podatnika będącego osobą niepełnosprawną lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby niepełnosprawne, na kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25 roku życia.

Przepisy ustawy o podatku od towarów i usług w okresie obowiązywania Programu ulegały zmianom. Zwolnienie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2 oraz poz. 8 zał. nr 2 do ustawy z dnia 8 stycznia 1993 roku o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50 z późn. zm.), dotyczyło usług świadczonych przez kempingi i obozowiska dla dzieci (PKWiU 55.23.11). W okresie od dnia 1 stycznia 2003 roku do 30 kwietnia 2004 roku odpowiednikiem przepisu wprowadzającego zwolnienie usług świadczonych przez obozowiska dla dzieci (PKWiU 55.23.11) był pkt 4 załącznika nr 2 do ww. ustawy. Ponadto opodatkowaniu stawką 7% podlegała w tym okresie budowa, remonty i bieżąca konserwacja budynków hoteli (PKOB ex1211) oraz pozostałych budynków zakwaterowania turystycznego (PKOB 1212).

W związku z koniecznością dostosowania przepisów krajowych do wymogów VI Dyrektywy Rady Unii Europejskiej, z uwagi na wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, w dniu 11 marca 2004 r. została uchwalona nowa ustawa o podatku od towarów i usług

(Dz. U. Nr 54, poz. 535 z późn. zm.), której przepisy w większości zaczęły obowiązywać z dniem 1 maja 2004 roku.

Dostosowanie polskich przepisów w zakresie podatku VAT nie pozwoliło na utrzymanie preferencji podatkowych związanych z budową, remontem i bieżącą konserwacją budynków hoteli oraz budynków zakwaterowania turystycznego, co w konsekwencji spowodowało opodatkowanie tych czynności stawką podstawową – 22%.

Stawką preferencyjną w wysokości 7% objęto jedynie usługi hoteli (PKWiU 55.1), a także usługi świadczone przez obiekty noclegowe turystyki oraz inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania (PKWiU 55.2), z wyłączeniem usług zakwaterowania w bursach, internatach i domach studenckich (PKWiU ex 55.23.15). Ponadto w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 2004 roku w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 97, poz. 970 z późn. zm.) wprowadzono zwolnienie od podatku usług świadczonych przez obozowiska dla dzieci (PKWiU ex 55.23.11) w zakresie, w jakim usługi te są wykonywane w ramach odpłatnej i nieodpłatnej działalności pożytku publicznego przez organizacje pożytku publicznego oraz usługi obozów, kolonii lub usługi o podobnym charakterze, organizowane przez szkoły i inne jednostki objęte ustawą o systemie oświaty, świadczone wyłącznie na rzecz dzieci i młodzieży z tych szkół i jednostek – przepis § 8 ust. 1 pkt 16 i 17 cyt. rozporządzenia.

I.3. Wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży oraz wybranych działań programowych.

I.3.1. Kontynuacja realizowanych działań programowych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu corocznie dofinansowuje organizację wypoczynku dzieci i młodzieży w ramach zadań państwowych zleczanych jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych.

W roku 2004 dofinansowano kwotą **2.646.800 zł** wypoczynek ok. **13.500** dzieci i młodzieży. Oferta współpracy dotyczyła wypoczynku letniego organizowanego w różnych formach zajęć profilaktycznych, rekreacyjno-zdrowotnych, edukacyjno-językowych i sportowych. Uwzględniała potrzeby środowiskowe i społeczne, a także nowatorstwo i atrakcyjność programów.

W roku 2004 **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** udzieliło także wsparcia finansowego na zadania zlecone, o szczególnym znaczeniu dla rozwoju i upowszechniania turystyki szkolnej, w wysokości **44.484 zł**, co pozwoliło dofinansować udział **1.612** osób w 7 zadaniach, tj.:

- *6. różnych imprezach turystyczno-krajoznawczych*, większość o charakterze cyklicznym, których celem było upowszechnianie turystyki i krajoznawstwa, integracja uczniów, poznawanie walorów krajoznawczych odwiedzanych miejsc,
- *olimpiadzie* dotyczącej wiedzy na temat krajoznawstwa i turystyki, która promowała i upowszechniała aktywne uprawianie różnych form turystycznych.

Ponadto Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przy współpracy z Kuratoriami Oświaty przeprowadziło w 2004 roku *XI edycję ogólnopolskiego Konkursu pn. „Zimowa Przygoda”*. Do konkursu przystąpiło 196 organizatorów wypoczynku dla dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania, m.in. szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadpodstawowe, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe itp.

Kuratorzy Oświaty, w ramach zadań zleczonych jednostkom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych, przeznaczyli w roku 2004 na wypoczynek dzieci i młodzieży środki finansowe w łącznej wysokości **8.461.121 zł**. Z dofinansowania skorzystało **176.856** dzieci i młodzieży. Środki finansowe w wysokości 7.874.394 zł. przeznaczono na wypoczynek zorganizowany w formie wyjazdowej, z którego skorzystało 148.047 dzieci i młodzieży, natomiast za kwotę 586.727 zł zorganizowano wypoczynek w miejscu zamieszkania dla 28.809 dzieci i młodzieży.

Przede wszystkim dofinansowano zadania związane z wypoczynkiem dzieci i młodzieży, organizowanym w formie obozów szkoleniowo-wypoczynkowych, integracyjnych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych, sportowych, wędrownych, przysposobienia obronnego, z programami zawierającymi elementy profilaktyki oraz warsztaty muzyczne, plastyczne, edukacyjno-językowe, itp.

W roku 2004 **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** udzieliło dotacji finansowej na zadania dotyczące wsparcia różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży w wysokości **272.650 zł**, co pozwoliło dofinansować 13 imprez turystyczno-krajoznawczych:

- *XXXIX Marsz Szlakiem I Kompanii Kadrowej,*
- *XI Zlot Laureatów Ogólnopolskiego Konkursu Krajoznawczego - Poznajemy Ojcowiznę,*
- *Ogólnopolski Majowy Rajd Świętokrzyski,*
- *V Międzynarodowy Bałtycki Zlot Rodzinny Turystyki Campingowej i Caravaningowej,*
- *I Środkowoeuropejski Zlot Rodzinny Turystyki Campingowej i Caravaningowej z okazji 40-lecia PFCC,*
- *XI Międzynarodowy Zlot Campingu i Caravaningu,*
- *44 Centralny Zlot Młodzieży PALMIRY,*
- *X Centralna Impreza PTSM na Orientację,*
- *XXXV Międzynarodowy Zlot PTSM „Przyroda i Folklor Beskidów”,*
- *XII Międzynarodowy Zlot PTSM „Ekologia – Warmia i Mazury 2004”,*
- *XVII Ogólnopolski Rajd „Szlakiem Kazimierza Wielkiego”,*
- *XVIII Ogólnopolskie Spotkanie Młodzieży Szkolnej w Stolicy,*
- *V Rajd Szlakiem Umocnień Wału Pomorskiego.*

Większość imprez miała charakter cykliczny. Ich celem była popularyzacja turystyki kwalifikowanej wśród młodzieży szkolnej, propagowanie właściwych zachowań turystycznych, preferowanie aktywnego wypoczynku rodzinnego, jak również prezentacja walorów turystyczno-krajoznawczych regionów, w których odbywały się imprezy. W czasie imprez przekazywana była również wiedza teoretyczna dotycząca geografii, historii, dziedzictwa kultury i techniki oraz przyrody. W sumie, w wymienionych imprezach udział wzięło **6.390** osób, z czego około 80% stanowiła młodzież szkolna, a pozostałą część organizatorzy i animatorzy turystyki i wypoczynku dla dzieci i młodzieży, nauczyciele, członkowie rodzin oraz inne osoby.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dofinansowało w roku 2004 kwotą **650.000 zł** przygotowanie imprez sportowych i turystycznych oraz obozów szkoleniowych, organizowanych na szczeblu szkolnym, międzyszkolnym, wojewódzkim i centralnym. W imprezach uczestniczyło łącznie **50.254** uczniów szkół rolniczych i pochodzących ze wsi uczniów innych szkół ponadpodstawowych, w tym: w imprezach sportowych 44.787, w imprezach turystycznych 4.480, w obozach sportowych 987 osób.

W realizacji powyższego zadania w roku 2004 nie uczestniczyło Ministerstwo Środowiska.

I.3.4. Wsparcie działań programowych badaniami i analizami różnych aspektów aktywności turystycznej dzieci i młodzieży.

W ramach realizacji przez **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** zadań wynikających z rządowego *Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2003* opracowano m.in. raporty pt. „*Baza noclegowa w Polsce i jej wykorzystanie w 2003 roku*”, „*Baza gastronomiczna w Polsce w obiektach noclegowych turystyki*”. Ich celem było stworzenie pełnego obrazu stanu i wykorzystania infrastruktury turystycznej, także pod kątem dzieci i młodzieży. Koszt wykonania tych i innych opracowań z zakresu badań infrastruktury turystycznej wyniósł **184.000 zł**.

Zadanie to Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu realizowało w sposób niepełny, przedstawiając jedynie dane własne i Kuratoriów Oświaty, odnośnie skali uczestnictwa i aktywności dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.

I.4. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla zwiększenia udziału wybranych grup dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.

I.4.1. Kontynuowanie dofinansowania pobytu dzieci i młodzieży niepełnosprawnej na turnusach rehabilitacyjnych o charakterze turystyczno-sportowym oraz w przypadkach niezbędnych ich opiekunów.

W 2004 roku **Ministerstwo Zdrowia** dofinansowało w ramach dotacji celowych 13 programów: rehabilitacyjnych, leczniczo-rehabilitacyjnych, rehabilitacyjno-socjoterapeutycznych, leczniczo-rehabilitacyjno-edukacyjnych, integracyjnych, terapeutycznych, rehabilitacyjno-edukacyjnych, edukacyjno – leczniczych na łączną kwotę **326.934 zł**. W turnusach i obozach wzięło udział **1.027** uczestników.

Wypoczynek organizowany był przez: Krajowe Towarzystwo Autyzmu, Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem, Polski Związek Niewidomych, Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży z Cukrzycą, Fundację Ducha na Rzecz Rehabilitacji Naturalnej, Stowarzyszenie Otwarte Drzwi, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Fundację Pomocy Dzieciom z Chorobą Nowotworową, Samodzielne Koło Terenowe 102, Polskie Towarzystwo do Walki z Kalectwem, Fundację Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu na zorganizowanie 178 obozów sportowych przeznaczyło w 2004 roku kwotę **3.426.448 zł**. Łącznie udział w nich wzięło **5.840** osób. Sportowe obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej stanowią integralną część programu rozwoju sportu wśród osób niepełnosprawnych. Podczas obozów realizowano program sportowo-rekreacyjny dostosowany do rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Oprócz zajęć sportowych, gier i zabaw rekreacyjnych realizowano program krajoznawczo-turystyczny. Popularyzowano, w ramach możliwości, sporty wodne, turystykę pieszą i rowerową.

Zgodnie z informacją przekazaną przez **Ministerstwo Polityki Społecznej** w roku 2004 **samorządy powiatowe** kontynuowały działania na rzecz osób niepełnosprawnych (dzieci i młodzieży niepełnosprawnej) w formie udzielania ze środków **Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych** dofinansowania do uczestnictwa tych osób oraz ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych. W 2004 roku łącznie wypłacono dofinansowanie w kwocie **19.006.682 zł**, z tego:

- na rzecz 20.419 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej – 12.660.054 zł,
- na rzecz 14.739 opiekunów dzieci i młodzieży – 6.346.628 zł.

W stosunku do roku 2003 liczba dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, która uzyskała dofinansowanie, wzrosła o 1.080 osób, natomiast liczba ich opiekunów o 1.239 osób. Ponadto w 2004 roku wzrosła kwota wydatkowana na ten cel, tj. o 3.070.649 zł, w tym na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej o 1.262.810 zł i na rzecz opiekunów o 817.839 zł.

W 2004 roku **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** dofinansowało kwotą **4.000 zł** cykl imprez turystycznych dla dzieci niepełnosprawnych, w których udział wzięło **255** osób. Przedsięwzięcie miało głównie na celu rozbudzenie w dzieciach niepełnosprawnych zamiłowania do czynnego życia i aktywności. Dzieci uczestniczyły w autokarowych wycieczkach krajoznawczych po Dolnym Śląsku i Sudetach oraz w pokazach slajdów krajoznawczych.

Ponadto w realizowanym w ramach innego zadania 44 *Centralnym Zlocie Młodzieży PALMIRY* uczestniczyło około 100 osób niepełnosprawnych.

I.4.3. Wypoczynek dzieci i młodzieży z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo.

Ministerstwo Gospodarki i Pracy, w 2004 roku, dofinansowało kwotą **30.000 zł** organizację górskich obozów turystyczno-edukacyjnych oraz wędrownych plenerów fotograficznych dla dzieci i młodzieży szczególnej troski. W obozach uczestniczyło **100** dzieci mających problemy z uspołecznieniem, pochodzących z rodzin niepełnych, wielodzietnych, bezrobotnych, niewydolnych i niezaradnych życiowo, zagrożonych różnymi formami patologii społecznej. W trakcie obozów uczestnicy brali udział w wycieczkach krajoznawczych i grach sportowych, a także uczęszczali na zajęcia dotyczące ekologii i zagadnień społecznych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu w ramach zadań z zakresu sportu powszechnego dofinansowało w roku 2004 kwotą **235.000 zł** obozy rekreacyjne dla dzieci z rodzin o niskim statusie materialnym. Uczestnikami obozów były dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, z problemami alkoholowymi, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. W obozach wzięło udział **1.214** dzieci. Jednym z celów wszechstronnego programu sportowo – rekreacyjnego obozów było pokazanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz wdrażanie zasad zdrowej rywalizacji sportowej.

I.4.4. Wypoczynek dzieci z rodzin najuboższych w pełni finansowany ze środków budżetu państwa. Wsparcie działań samorządów i organizacji pozarządowych prowadzących działalność pożytku publicznego oraz podmiotów z nimi zrównanych.

W 2004 roku **Kuratorzy Oświaty** na organizację wypoczynku dla dzieci z rodzin najuboższych przeznaczyci środki finansowe w łącznej wysokości **8.093.756 zł**. W koloniach tych nieodpłatnie wzięło udział ogółem **13.619** dzieci. W ramach całości przedsięwzięcia na kolonie i obozy dla 5.098 dzieci z rodzin najuboższych organizowanych przez jednostki rządowe przekazano środki finansowe w wysokości 3.235.562 zł. Natomiast na uczestnictwo 8.521 dzieci w koloniach i obozach dla dzieci z rodzin najuboższych organizowanych przez stowarzyszenia wychowawcze i organizacje pozarządowe kuratorzy oświaty przekazali środki finansowe w wysokości 4.858.194 zł.

Zajęcia organizowane w ramach tych programów dawały możliwość aktywizacji edukacyjnej, sportowej, kulturalnej i społecznej dzieci i młodzieży z uboższych środowisk. Inwestowanie w wychowanie i edukację dzieci oraz młodzieży jest sprawdzoną metodą polityki społecznej. Dąży się do tego, aby pobyt dzieci w placówkach wypoczynku był przedłużeniem całorocznego procesu wychowawczego.

I.4.5. Wypoczynek dzieci i młodzieży z terenów wiejskich. Wsparcie działań samorządów i organizacji pozarządowych prowadzących działalność pożytku publicznego oraz podmiotów z nimi zrównanych.

W 2004 roku **Kuratorzy Oświaty**, we współpracy m.in. z właściwymi organizacjami pozarządowymi, zorganizowali wypoczynek dla **24.026** dzieci byłych pracowników Państwowych Gospodarstw Rolnych na łączną kwotę **14.987.571 zł**.¹

W celu zorganizowania kolonii dla 7.654 dzieci przez jednostki rządowe przekazano środki finansowe w wysokości 3.250.642 zł. Kuratorzy Oświaty dofinansowali również przygotowanie przez stowarzyszenia wychowawcze i organizacje pozarządowe kolonii dla 16.372 dzieci za kwotę 11.736.929 zł. Należy zaznaczyć, iż podczas tych imprez zapewniono nie tylko wypoczynek, ale dzieci otrzymały także „wyprawkę kolonijną” w postaci ubrania, obuwia, innych niezbędnych przyborów.

¹ Zgodnie z opinią nr 83 z dnia 14 maja 2004 r. Sejmowej Komisji Finansów Publicznych w 2004 r. dokonano zmiany przeznaczenia części środków finansowych w wysokości 15.000.000 zł z rezerwy celowej Nr 14 na sfinansowanie letniego wypoczynku dzieci byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej.

W roku 2004 **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** udzieliło wsparcia finansowego na zadania dotyczące wsparcia różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży z terenów wiejskich w wysokości **33.500 zł**. Głównym beneficjentem instytucjonalnym w tym zakresie była organizacja – Ludowe Zespoły Sportowe, która zrealizowała 5 imprez:

- *V Ogólnopolski Wielodyscyplinowy Rajd Turystyczny po Ziemi Oświęcimskiej,*
- *XVI Ogólnopolski Rajd Pieszy „Szlakami Kultury Cystersów”,*
- *XXXVI Ogólnopolski Zlot Turystyczny na Westerplatte,*
- *XI Ogólnopolski Pieszy Zlot Ekologiczny BORY TUCHOLSKIE,*
- *XXXIX Ogólnopolski Zlot Turystów Wiejskich na Lubelszczyźnie.*

Wszystkie imprezy miały charakter cykliczny. Ich celem była promocja kwalifikowanej turystyki pieszej, rowerowej i motorowej, a także właściwych postaw turystycznych. Uczestnicy poznawali walory turystyczno – krajoznawcze regionów, w których odbywały się imprezy oraz zdobywali wiedzę historyczną, ekologiczną i kulturową regionu. Dzieci i młodzież uczestnicząca w imprezach pochodziła w większości z terenów o wysokim bezrobociu i z rodzin o niskich dochodach. W pięciu przedsięwzięciach udział wzięło **1.280** osób, z czego ok. 80% stanowiła młodzież szkolna a pozostałą część organizatorzy i animatorzy turystyki i wypoczynku dla dzieci i młodzieży, nauczyciele i inni.

I.4.6. Przedsięwzięcia turystyczno-rekreacyjne przeznaczone dla młodzieży z obszarów wiejskich.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dofinansowało organizację obozów wędrownych dla **150.** osobowej grupy młodzieży szkół ponadgimnazjalnych z terenów o największym bezrobociu w Polsce, stanowiących jedną z metod propagowania i rozwoju turystyki wiejskiej. Na ten cel przeznaczono kwotę **62.000 zł**.

W 2004 roku **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** dofinansowało *Finał Centralnej 21 Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy Turystyczno-Krajoznawczej Mieszkańców Wsi* kwotą w wysokości **10.000 zł**. W olimpiadzie wzięło udział około **160** osób, z czego **100** stanowiła młodzież szkolna, w większości uczniowie szkół rolniczych i agroturystycznych a pozostałą część działacze społeczni, nauczyciele i animatorzy ruchu turystycznego. We wszystkich szczeblach olimpiady udział wzięło około 3.000 osób. Celem Olimpiady było rozwijanie zainteresowania krajoznawstwem i turystyką kwalifikowaną, upowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej oraz propagowanie turystycznej współpracy międzynarodowej.

I.5. Działalność edukacyjna wśród dzieci i młodzieży.

I.5.1. Programy wspomagające edukację.

Podobnie jak w latach ubiegłych **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** w 2004 roku propagowało i inicjowało krajoznawstwo i turystykę w działaniach edukacyjno– wychowawczych szkół. Podczas cyklicznej konferencji pn. *Turystyka i krajoznawstwo w realizacji procesu dydaktyczno – wychowawczego szkoły*, która odbyła się w listopadzie 2004 roku, omówiono znaczenie tej formy działalności dla rozwoju dzieci i młodzieży oraz zaprezentowano konkretne przykłady programów edukacyjnych z zakresu krajoznawstwa i turystyki realizowanych w szkołach Wielkopolski i Biłgoraja. Tak, jak co roku uczestnikami tej konferencji byli nauczyciele i wizytatorzy Kuratoriów Oświaty, którzy inicjują w swoim środowisku opracowanie i realizację całorocznych zajęć z zakresu krajoznawstwa i turystyki w programie szkół oraz sprawują nadzór pedagogiczny w tym zakresie.

I.5.2. Edukacja ekologiczna. Wspieranie działań organizacji pozarządowych, prowadzących działalność pożytku publicznego oraz podmiotów z nimi zrównanych.

Ministerstwo Środowiska ze względu na niewystarczające środki budżetowe wycofało się z dofinansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe. Wyjątek w tym względzie stanowiło dofinansowanie centralnych obchodów *Dnia Ziemi*. W trakcie festynu na Polach Mokotowskich w Warszawie, który był imprezą finałową obchodów, swoją ofertę edukacyjną i turystyczną, skierowaną przede wszystkim do dzieci i młodzieży, prezentowały m.in. wszystkie parki narodowe w Polsce. Kwota dofinansowania ze środków Ministerstwa wyniosła **120.000 zł**.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2004 roku wspierał działania organizacji pozarządowych w dziedzinie edukacji ekologicznej, realizujących projekty związane z turystyką dzieci i młodzieży. Kwota przekazanych dotacji wyniosła: **700.200 zł**.

I.5.3. Centra Edukacji Ekologicznej i szkoły realizujące program edukacji ekologicznej.

W ramach realizacji tego zadania **Ministerstwo Środowiska** przekazywało do zainteresowanych szkół i nauczycieli materiały edukacyjno-promocyjne mogące uatrakcyjnić zajęcia prowadzone w ramach ścieżek międzyprzedmiotowych w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach. Działania te miały na celu również popularyzację turystyki na terenach cennych przyrodniczo oraz zainteresowanie młodego pokolenia pięknem polskiej przyrody. Wartość przekazanych materiałów wyniosła ok. **20.000 zł**.

Oprócz rozwijania infrastruktury edukacyjno – turystycznej na terenach **parków narodowych** organizuje się corocznie kilka tysięcy różnych imprez edukacyjnych (wystawy, konkursy, prelekcje, pokazy filmów i przeżroczki, zajęcia edukacyjne w terenie itp.), w większości przeznaczonych dla dzieci i młodzieży. W 2004 roku, podobnie do lat ubiegłych, wydatkowano na działania edukacyjne ok. 3.000.000 zł, a na działania wydawnicze ok. 1.000.000 zł.

W bezpośrednie prowadzenie działalności edukacyjnej zaangażowane były też jednostki **Lasów Państwowych**. Edukacja leśna w 2004 roku realizowana była w wielu formach, m.in. jako:

- lekcje terenowe – przeprowadzono 11.000 lekcji, w których uczestniczyło ok. 209.350 uczniów szkół podstawowych,
- zajęcia leśników w szkołach – przeprowadzono 5.000 lekcji, w których uczestniczyło 200.000 uczniów i przedszkolaków,
- konkursy plastyczne, literackie, wiedzy przyrodniczo-leśnej, w których uczestniczyło 72.000 uczniów szkół podstawowych.

Lasy Państwowe na wykonanie zadań z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa wydatkowały z Funduszu Leśnego w 2004 roku **1.430.000 zł**, a z budżetu państwa **1.800.000 zł**. Wiele zadań z omawianego zakresu finansowanych jest ze środków własnych nadleśnictw – kwota ta szacowana jest na około **2.000.000 zł**.

W 2004 roku **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** wsparł bezpośrednio działalność edukacyjną prowadzoną przez Centra Edukacji Ekologicznej dotacjami w łącznej kwocie: **1.990.538,72 zł**.

Ponadto w grudniu 2004 roku zakończona została, realizowana na zlecenie Ministerstwa Środowiska, ekspertyza dotycząca inwentaryzacji i weryfikacji ośrodków edukacji ekologicznej w Polsce, w ramach której wydano „Przewodnik po wybranych ośrodkach i organizacjach zajmujących się edukacją ekologiczną w Polsce” (także w formie elektronicznej). Ekspertyza była finansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości **111.677 zł**.

I.5.4. Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, krajoznawstwa i turystyki.

W ramach realizacji tego zadania w 2004 roku **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** dofinansowało kwotą **21.000 zł** dwa seminaria dla młodzieży i nauczycieli pn. „*Europa bez granic*”. W obydwu spotkaniach udział wzięło **151** osób, w większości młodzież szkół turystycznych i liceów, w których działają koła PTSM i szkolne kluby europejskie. Głównym celem seminariów było szkolenie społecznej kadry młodzieżowej i nauczycielskiej dla turystyki i rozpowszechnianie wiedzy o Unii Europejskiej, jej instytucjach i programach pomocowych. W trakcie imprezy odbyły się mini dyskusje o problemach międzynarodowej turystyki młodzieżowej i działalności światowego i europejskiego ruchu schronisk młodzieżowych.

W roku 2004 **Ministerstwo Kultury** przeznaczyło ok. **720.000 zł** na dofinansowanie przedsięwzięć kulturalnych skierowanych do dzieci i młodzieży. Należały do nich:

- *XXXVI Sabałowe Bajania,*
- *XXX Harcerski Festiwal Kultury Młodzieży Szkolnej „KIELCE 2003”,*
- *XXIV Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca KONIN 2003 i Światowy Konkurs Piosenki Dziecięcej,*
- *Pacanów – Europejska Stolica Bajki,*
- *VIII Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie i Targi Sztuki Kowalskiej w Wojciechowie,*
- *IX Ogólnopolskie Spotkania Kowali,*
- *Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Moja przygoda w muzeum” w Toruniu,*
- *Międzynarodowy Konkurs Fotograficzny „Muzealne spotkania z fotografią” w Koszalinie,*
- *XXXVII Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu n/Wisłą,*
- *XXXV Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem,*
- *X Ogólnopolski Przegląd Zespołów Kurpiowskich w ramach Ogólnopolskich Dni Kultury Kurpiowskiej,*
- *XIV Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania” ,*
- *Dni Grunwaldu 2004,*

a także dofinansowano kwotą wysokości **10.000 zł** przygotowanie i wydanie publikacji pt. *”Dziedzictwo kulturowe na obszarach wiejskich”*.

Ponadto **Narodowe Centrum Kultury** w Warszawie, instytucja podległa Ministerstwu Kultury, wsparło ze środków Polsko – Niemieckiej Współpracy Młodzieży 39 projektów z różnych dziedzin (film, fotografia, literatura, taniec, teatr, pedagogika zabawy, pedagogika cyrku, socjoterapia, warsztaty interdyscyplinarne), przygotowanych przez instytucje kultury z całej Polski na ogólną kwotę **202.500 zł**. Wśród nich realizowano wiele projektów cyklicznych, w tym m.in.:

- *„Jedno ujęcie”* – projekt realizowany przez Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu i Medienzentrum CLIP z Berlina skierowany jest do młodzieży zainteresowanej teorią oraz praktyką z zakresu technik video. Podczas realizacji projektu młodzi filmowcy z Polski i Niemiec pracują pod okiem uznanych wykładowców z polskich i niemieckich szkół filmowych,
- *„Kieszeń Vincenta”* – projekt realizowany przez Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu i SłubFurt e.V. z Frankfurtu nad Odrą (dofinansowany również przez Ministerstwo Kultury). Projekt realizowany jest przez pedagogów i studentów z Polski i Niemiec, a skierowany jest do dzieci, które podczas warsztatów interdyscyplinarnych mogą doskonalić swoje umiejętności z różnych dziedzin sztuki,
- *„Letnie warsztaty dramaturgiczno – teatralne”* – projekt realizowany przez Polski Ośrodek ASSITEJ w Warszawie i PODIUM e.V. z Bergisch Gladbach. Podczas realizacji projektu, młodzież z Polski i Niemiec tłumaczy wybraną wcześniej sztukę dramatyczną, a następnie pracuje nad jej inscenizacją.

Instytucjami realizującymi edukację w zakresie dziedzictwa narodowego w najszerszy sposób są w Polsce **muzea** (ok. 600). Proponują one w tym zakresie bogatą ofertę programową, m.in. lekcje

muzealne, festyny plenerowe, konkursy-plastyczne, historyczne, fotograficzne, która stanowi zasadniczy element wielu wycieczek szkolnych oraz turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach realizacji tego zadania w roku sprawozdawczym dofinansowało przygotowanie:

- *Festiwalu Kultury Młodzieży Szkolnej* - kwota dotacji: **27.400 zł**,
- *Warsztatów artystycznych w zakresie dziedzictwa kulturowego* - kwota dotacji: **57.000 zł**,
- opracowania pn. *Dziedzictwo kulturowe na obszarach wiejskich* - kwotą dotacji: **10.000 zł**.

I.5.5. Umożliwienie rozwijania i doskonalenia umiejętności językowych dzieciom i młodzieży uzdolnionej językowo.

W 2004 roku **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** zorganizowało dla **2.011** uczniów 20 obozów językowych, wyspecjalizowanych w praktycznym nauczaniu najpopularniejszych języków obcych, tj.:

- 13 obozów z językiem angielskim (w tym 4 dla uczniów V-VI klas szkół podstawowych, 4 dla uczniów gimnazjów, 5 dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych),
- 2 obozy z językiem francuskim,
- 2 obozy z językiem niemieckim,
- 2 obozy z językiem rosyjskim,
- 1 obóz z językiem hiszpańskim.

Na ich realizację Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przeznaczyło środki finansowe w wysokości **1.977.087 zł**.

W obozach uczestniczy młodzież ze wsi i miasteczek, co jest szczególnie cenne. Program umożliwia dzieciom i młodzieży korzystanie z wypoczynku połączonego z edukacją i doskonaleniem znajomości języków obcych. Dzięki środkom finansowym przekazanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu obozy te stanowią jedną z form pomocy dzieciom i młodzieży uzdolnionej językowo, często pochodzących z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Są formą wypoczynku, która również przyczynia się do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

I.5.6. Umożliwienie dzieciom i młodzieży polskiej na stałe zamieszkałej poza granicami kraju udziału w koloniach polonijnych, zorganizowanych w Polsce.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu od wielu lat dofinansowuje wypoczynek letni organizowany w formie kolonii i obozów polonijnych z udziałem dzieci pochodzenia polskiego, zamieszkałych poza granicami naszego kraju.

W 2004 roku na organizację kolonii i obozów polonijnych dla **5.520** dzieci i młodzieży Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przeznaczyło środki finansowe w wysokości **2.130.424 zł**. Wykonanie tego zadania powierzono przede wszystkim Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska”, a także innym organizacjom i stowarzyszeniom m.in.: Głównej Kwaterze Związku Harcerstwa Polskiego, Organizacji „Caritas Polska”, Krajowej Radzie Koordynacyjnej Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, Stowarzyszeniu Polska-Wschód, Stowarzyszeniu „Parafiada”, Fundacji na Rzecz Pomocy Dzieciom z Grodzieńszczyzny, Stowarzyszeniu Ochotniczych Hufców Pracy, Europejskiemu Centrum Młodzieży i Rozwoju Demokracji Lokalnej, Ośrodkowi Wychowawczo-Profilaktycznemu MICHAEL, Częstochowskiemu Stowarzyszeniu Inicjatyw Europejskich.

Podczas kolonii i obozów polonijnych realizowany był program obejmujący poza lekcjami dotyczącymi polskiej kultury, tradycji, geografii i historii także wycieczki krajoznawcze ukazujące walory najbliższej okolicy i regionu oraz wycieczki do znanych ośrodków kultury, zabytków, muzeów, miejsc pamięci narodowej.

I.5.7. Edukacja do rekreacji i aktywnego wypoczynku.

W 2004 roku **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** kontynuowało realizację programu *Sportowe Wakacje*, na który przeznaczono kwotę **7.806.900 zł**, co pozwoliło dofinansować wypoczynek około **25.000** osób, głównie uczniów zrzeszonych w uczniowskich klubach sportowych oraz stowarzyszeniach kultury fizycznej.

Zorganizowano 480 obozów sportowych i sportowo-rekreacyjnych, które trwały 12-14 dni, a których organizatorami było 38 polskich związków sportowych i 31 stowarzyszeń kultury fizycznej, w tym 12 uczniowskich klubów sportowych.

W ramach obozów realizowano własne programy szkolenia sportowego, podporządkowane nadrzędnym celom ogólnosprawnościowym, zdrowotnym oraz edukacyjno-wychowawczym. Program sportowy uzupełniały m.in.: zabawy i gry rekreacyjne, konkursy i turnieje oraz różne formy zajęć kulturalno-rozrywkowych i turystycznych.

Ponadto w 2004 roku na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu zorganizowana została *X Edycja Sportowego Turnieju Miast i Gmin*, który odbywał się pod patronatem Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego. Podczas turnieju w różnorodnych formach zajęć i zawodów sportowo-rekreacyjnych wystartowało łącznie **3.440.147** osób z 448 miast i gmin wszystkich województw. Jedną z nagród dla laureatów konkursu było dofinansowanie obozów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży. Na powyższe zadanie przeznaczona została kwota **810.000 zł**. Zadanie to wyzwoлиło duże zaangażowanie lokalnych samorządów i pomoc sponsorów, co pozwoliło na organizację 60 obozów sportowych z udziałem **1.766** osób.

I.5.8. Edukacja w zakresie profilaktyki i niedostosowania społecznego.

W 2004 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, doceniając wagę działań profilaktycznych realizowanych w trakcie zorganizowanego wypoczynku letniego, zlecając zadania państwowe jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych, określiło 14 obszarów przewidzianych do dofinansowania. Wśród nich wymieniono realizację programów wychowawczych, profilaktycznych i wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. W ustalonych priorytetach w przyznawaniu dofinansowania, wymieniono profilaktykę patologii wśród młodzieży szkolnej, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania narkomanii. W ramach zadań zleconych, dofinansowywanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, organizacje pozarządowe organizowały kolonie i obozy o charakterze integracyjnym, terapeutycznym, realizujące autorskie programy profilaktyczne itp. Również kuratoria oświaty dofinansowując, w ramach zadań zleconych, różne formy wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo oraz dla dzieci z rodzin najuboższych, preferowały te programy, które uwzględniały realizację zadań edukacyjnych w zakresie profilaktyki problemów dzieci i młodzieży.

Problemove zachowania uczniów, w tym w szczególności zjawiska związane z występującą w środowisku szkolnym agresją i przemocą oraz zagrożenie niedostosowaniem społecznym i przestępczością są w resorcie edukacji narodowej i sportu jednym z zadań priorytetowych od kilku lat, stanowiąc przedmiot szczegółowych badań i analiz i poszukiwania rozwiązań systemowych w zakresie ograniczenia ich rozmiarów.

Podstawą wszelkich działań podejmowanych przez szkołę, związanych z edukacją dla bezpieczeństwa i zapobiegania zachowaniom problemowym wśród uczniów, są treści zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z 2002 r. Nr 51, poz. 458 oraz Dz. U. z 2003 r. Nr 210, poz. 2041), a także obligatoryjne wprowadzenie do szkół wszystkich typów szkolnego programu profilaktyki, który powinien być spójny z programem wychowawczym szkoły.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2002 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół dzieci i młodzieży (Dz. U. Nr 10, poz. 96) wprowadziło do stałych zadań szkoły program

profilaktyki problemów dzieci i młodzieży adresowany do całego środowiska szkolnego. Szkoła ma obowiązek okresowego diagnozowania problemów i podejmowania działań profilaktycznych, adekwatnych do występujących na terenie szkoły zagrożeń. Przyjęte w ramach szkolnego programu profilaktyki strategie rozwiązywania występujących na terenie szkoły problemów obejmują całą społeczność szkolną: uczniów, nauczycieli i rodziców. Działania te umożliwiają poprawę klimatu społecznego szkoły i stanowią szansę na zredukowanie wielu czynników wyzwalających negatywne zachowania uczniów zarówno w środowisku szkolnym, jak i pozaszkolnym. Wymagają jednak stałego monitoringu w związku ze zmieniającą się każdego roku rzeczywistością szkolną (nowi uczniowie, często również nowe problemy).

Rozwiązanie systemowe obejmuje:

- podstawy prawne działalności profilaktycznej szkoły,
- tworzenie instrumentów prawidłowej realizacji tego zadania,
- organizację nadzoru pedagogicznego nad działalnością profilaktyczno-wychowawczą szkół.

Wśród instrumentów sprzyjających tworzeniu warunków do prawidłowej realizacji tego zadania należy wymienić:

- diagnozowanie skali zachowań problemowych i zagrożenia niedostosowaniem społecznym uczniów,
- wspieranie nauczycieli i rodziców w zakresie nabywania kompetencji wychowawczych,
- organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach, placówkach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych,
- realizację programów profilaktyczno-edukacyjnych ukierunkowanych na promocję zdrowego stylu życia, nabywanie umiejętności życiowych ułatwiający komunikację, nawiązywanie prawidłowych relacji w grupie rówieśniczej oraz rozwiązywanie konfliktów bez stosowania siły.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu organizowało w 2004 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, konferencje szkoleniowe dla pracowników sprawujących nadzór pedagogiczny, mające na celu udzielanie pomocy, dostarczanie narzędzi oraz niezbędnych wskazówek dotyczących realizacji, monitorowania i ewaluacji szkolnych programów profilaktyki w szkołach wszystkich typów na terenie kraju.

Ponadto bardzo wiele zadań z tego obszaru realizowanych jest w ramach Programu zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przemocności wśród Dzieci i Młodzieży przyjętego przez Radę Ministrów 13 stycznia 2004 roku. Resortem wiodącym dla wdrożenia i realizacji tego Programu jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Obszerny opis zadań zrealizowanych w tym zakresie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu w roku 2004 zawiera sprawozdanie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, zaakceptowane przez Radę Ministrów 18 maja 2005 roku.

I.5.9. Propagowanie krajoznawstwa i turystyki w szkołach.

Realizacja tego zadania przez **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** w 2004 roku polegała na dofinansowaniu kwotą **75.200 zł** 2 imprez, w których udział wzięły **434** osoby. Były to:

- *XXXII Centralny Finał Ogólnopolskiego Młodzieżowego Turnieju Turystyczno – Krajoznawczego,*
- *V Szkolna Giełda Turystyczna „Przygoda”.*

Celem turnieju było rozwijanie u dzieci i młodzieży zainteresowań krajoznawstwem i turystyką kwalifikowaną. Tematyka obejmowała wiedzę krajoznawczą regionu świętokrzyskiego i całego kraju. Ponadto podczas imprezy sprawdzano wiedzę młodzieży w zakresie topografii, bezpieczeństwa drogowego i pierwszej pomocy. Turniej odbywał się w trzech etapach, w których udział wzięli kolejno uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, razem 234 osoby.

Natomiast w Finale Giełdy Turystycznej „Przygoda”, który odbył się w Szczecinie uczestniczyło 26 zespołów z 10 województw (ok. 200 osób). Poprzedziły go ogólnopolskie eliminacje, w których wzięło udział 149 zespołów (ok. 1500 osób). Celem tego przedsięwzięcia było rozwijanie u młodzieży twórczej przedsiębiorczości oraz wzbudzenie zainteresowania własnym regionem. W trakcie imprezy młodzież szkolna prezentowała z najlepszej strony swoje miasto, gminę, region. Wraz z prezentacją stoisk szkolnych przedstawiono także ofertę biur turystycznych z propozycjami dla młodzieży.

Z inicjatywy **Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu** przeprowadzono 2 konkursy krajoznawczo-turystyczne, na które przeznaczono kwotę **15.000 zł.**, tj.:

- // edycja konkursu „*Na najlepiej działające koło „ogniwo” krajoznawczo-turystyczne*”, zorganizowana została przy współpracy z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Zadaniem konkursu jest wpływanie na rozwój, doskonalenie oraz popularyzację form i metod młodzieżowej działalności turystycznej, inspirowanie powstawania szkolnych kół krajoznawczo-turystycznych, upowszechnianie ciekawych programów, pobudzających młodzież do czynnego i świadomego uczestnictwa w krajoznawstwie i turystyce szkolnej. W konkursie zostało nagrodzonych 10 klubów krajoznawczo-turystycznych.,
- // edycja konkursu „*Na najlepiej zorganizowany obóz wędrowny „Szlakiem Szkolnych Schronisk Młodzieżowych”*” została przeprowadzona przy współpracy z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych. Celem konkursu jest inspirowanie i pogłębianie współpracy szkół ze szkolnymi schroniskami młodzieżowymi na rzecz upowszechnienia i uatrakcyjnienia form taniej turystyki oraz wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej. W konkursie zostało nagrodzonych sześciu opiekunów i wychowawców grup.

II. SZKOLENIE I DOSKONALENIE KADR DLA TURYSTYKI I WYPOCZYNKU DZIECI I MŁODZIEŻY.

II.1. Szkolenie społecznych kadr organizacji pozarządowych zajmujących się organizowaniem turystyki dzieci i młodzieży.

W realizacji tego zadania w 2004 roku, koordynowanego przez **Ministerstwo Gospodarki i Pracy**, uczestniczyło **545** osób, a łączne dofinansowanie w kwocie **66.351 zł** przekazano na następujące działania:

- 3 imprezy szkoleniowe przeznaczone dla młodzieży szkolnej, które przybliżyły sposoby organizowania różnych form turystyki i wypoczynku oraz dostarczyły wiedzy teoretycznej i umiejętności organizatorskich przy programowaniu, organizowaniu i prowadzeniu obozów wędrownych:
 - cykl 2 szkoleniowych obozów młodzieżowych na organizatora obozu wędrownego,
 - cykl 7 szkoleniowych obozów wędrownych po trasach PTSM,
 - XXX Ogólnopolski zlot organizatorów turystyki i młodzieży LZS pn. „Olimpijskim szlakiem”.
- Cykl 3 imprez o charakterze konferencyjno-podsumowującym poświęconych roli schronisk młodzieżowych w upowszechnianiu turystyki szkolnej zgromadził: wizytatorów kuratoriów oświaty, dyrektorów największych schronisk młodzieżowych, działaczy organizacji społecznych, nauczycieli oraz organizatorów i kierowników obozów wędrownych. Osoby najbardziej aktywne w omawianej dziedzinie zostały uhonorowane odznaczeniami PTSM.

II.2. Szkolenie kadr dla potrzeb placówek wypoczynku dzieci i młodzieży i turystyki

Ministerstwo Gospodarki i Pracy, realizując to zadanie, dofinansowało kwotą **15.000 zł** 2 szkolenia społecznej kadry działającej na rzecz turystyki dzieci i młodzieży, organizowane przez Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych. Uczestniczyło w nich **151** osób, zainteresowanych rozwojem turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.

II.3. Programy szkolenia nauczycieli w zakresie organizacji turystyki w szkole i wykorzystania turystyki w procesie nauczania z uwzględnieniem zagadnień oświaty sanitarnej i zachowań prozdrowotnych.

W ramach tego zadania **Ministerstwo Gospodarki i Pracy** dofinansowało cykl 4 szkoleń społecznych kadry nauczycieli organizatorów szkolnej turystyki, łączną kwotą **30.000 zł**. Celem szkoleń było przygotowanie kadry nauczycielskiej do organizowania turystyki w środowisku lokalnym, a także współorganizowania imprez turystycznych na szczeblu wojewódzkim i centralnym. W cyklu szkoleń wzięło udział **321** osób.

W 2004 roku **Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu** dofinansowało w łącznej kwocie **32.000 zł** cykle szkoleń i kursów z zakresu turystyki szkolnej na rzecz bezpieczeństwa i prawidłowej organizacji przedsięwzięć turystycznych. Wzięło w nich udział **548** osób, w większości nauczycieli.

Podczas kursów, których realizatorami były jednostki Ludowych Zespołów Sportowych, Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego uczestnicy zapoznali się z zasadami organizacji, bezpieczeństwa i higieny w turystyce oraz celami, zadaniami i formami działalności krajoznawczo-turystycznej w szkole. Wiele kursów łączyło zajęcia teoretyczne z praktyczną organizacją różnych form turystyki w terenie.

III. WSPARCIE DLA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ.

III.1. Baza edukacyjno-turystyczna na terenie parków narodowych i lasów państwowych.

Zgodnie z informacją **Ministra Środowiska** tworzenie bazy edukacyjno-turystycznej w **parkach narodowych** odbywa się w ramach środków finansowych wypracowanych przez Gospodarstwa Pomocnicze oraz dotacji budżetowych i pozabudżetowych (głównie Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Ekofundusz). Wydatkowane corocznie środki finansowe są przeznaczone przede wszystkim na remonty szlaków turystycznych oraz towarzyszącej im infrastruktury, tj. schronów przeciwdeszczowych, miejsc biwakowych, ławek, koszy, itp. oraz na organizację imprez dydaktycznych. Wysokość tych środków jest w większości parków narodowych niewystarczająca.

W chwili obecnej, na podstawie posiadanych danych, można przyjąć, że średnioroczne koszty ponoszone przez parki narodowe na udostępnienie turystyczne kształtują się podobnie jak w latach ubiegłych i wyniosły odpowiednio ok. 5.000.000 zł.

W zakresie edukacji leśnej społeczeństwa **Lasy Państwowe** wykorzystują prawie 2 tysiące różnorodnych obiektów. W 2004 roku funkcjonowały m.in.: 133 „zielone klasy” – wiaty edukacyjne z drewna na wolnym powietrzu; 601 edukacyjnych ścieżek leśnych w 430 nadleśnictwach. Ponadto w działalności edukacyjnej wykorzystuje się powszechnie naturalne obiekty leśne, takie jak rezerваты przyrody (394), obiekty gospodarcze – szkółki leśne, drzewostany nasienne, obiekty małej retencji, parki i ogrody dendrologiczne.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wsparł przedsięwzięcia realizowane w 2004 roku w dziedzinie edukacji ekologicznej, w zakresie bazy edukacyjno-turystycznej na terenie parków narodowych, parków krajobrazowych i leśnych kompleksów promocyjnych dotacją w wysokości **9.685.735,24 zł**.

III.4. Wspieranie rozwoju wiejskiej bazy noclegowej, która w coraz szerszym zakresie stanowi miejsce taniego wypoczynku dzieci i młodzieży.

W 2004 roku **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa** wraz ze współpracującymi bankami kontynuowała realizację dopłat do oprocentowania kredytów preferencyjnych w ramach linii kredytowej IP. Ogółem w 2004 roku skorzystało z niej 161 kredytobiorców, zaciągając kredyty w ramach linii kredytowej IP/05 (podlinia w IP). Kredyty przeznaczone były na remonty, modernizację lub adaptację budynków oraz na urządzenie pól namiotowych.

Ponadto Agencja realizowała Działanie 4 programu SAPARD - „*Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*”, w ramach którego beneficjenci mogli ubiegać się o wspieranie przedsięwzięć, między innymi na rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej. W jego ramach w 2004 roku przyjęto do realizacji 2.054 projekty związane bezpośrednio z usługami agroturystycznymi oraz turystycznymi na obszarach wiejskich, spośród których zakończono 267. W związku z tymi projektami do dnia 31 grudnia 2004 roku Agencja zrealizowała płatności na kwotę 11.647.023,66 zł.

IV. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA TURYSTYKI I WYPOCZYNKU DZIECI I MŁODZIEŻY.

IV.1. Wspieranie działań, mających wpływ na poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w miejscach zorganizowanego wypoczynku.

Podobnie jak w poprzednich latach nadzór nad placówkami wypoczynku realizowany był na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 21 stycznia 1997 roku w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. Nr 12, poz. 67 z późn. zm.) Bezpośredni nadzór nad przebiegiem wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej realizowany był przez wizytatorów w poszczególnych kuratoriach oświaty i ich delegaturach. W 2004 roku **Kuratorzy Oświaty** wydali 9.788 zezwoleń na organizację w kraju oraz 618 na zorganizowanie za granicą placówek wypoczynku dla dzieci i młodzieży. Spośród nich zwizytowano 1.827 placówek.

W 2004 roku na dofinansowanie wyznaczania, znakowania i konserwacji szlaków turystycznych w **Ministerstwie Gospodarki i Pracy** przeznaczono kwotę **1.257.785,52 zł**, za którą zrealizowano 10 zadań zleconych. Wykonano łącznie 12.613,2 km szlaków, w tym:

- rowerowych - 3095,2km,
- pieszych górskich - 2501,0 km,
- pieszych nizinnych - 6193,0 km,
- jeździeckich – 390,0 km,
- narciarskich - 201,0 km,
- wodnych - 233, 0 km

oraz dwa szlaki tematyczne - Małopolski Szlak Owocowy i Małopolski Szlak Kolejowy.

IV.2. Zapewnienie odpowiednich warunków zdrowotnych i sanitarnych dla wszelkiego rodzaju form wypoczynku dzieci i młodzieży.

W 2004 roku **Państwowa Inspekcja Sanitarna** podejmowała działania mające na celu wypracowanie wysokiego standardu placówek letniego i zimowego wypoczynku dla dzieci i młodzieży, które polegały na:

- wstępnej kwalifikacji obiektów przeznaczonych na placówki wypoczynku,
- prowadzeniu systematycznego i konsekwentnego nadzoru sanitarnego,
- współpracy pracowników Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych z innymi instytucjami m.in. Urzędami Miast i Gmin, przedstawicielami Kuratorium Oświaty,

- zbieraniu przez Wojewódzkie Stacje Sanitarно–Epidemiologiczne informacji z poszczególnych powiatów o przebiegu wypoczynku.

W trakcie prowadzonej przez organizatorów działalności wypoczynkowej skontrolowano ogółem 8.736 placówek letniego wypoczynku dzieci i młodzieży (w tym 2.105 placówek w miejscu zamieszkania i 6.631 placówek form wyjazdowych) oraz 3.920 placówek zimowego wypoczynku dzieci i młodzieży (w tym 2.478 placówek wypoczynku w miejscu zamieszkania i 1.442 placówki różnego rodzaju form wyjazdowych wypoczynku).

W 2004 roku nałożono 87 mandatów karnych, z czego 84 dotyczyły placówek form wyjazdowych. W tym okresie do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpłynęło łącznie 89 skarg na niewłaściwe warunki pobytu dzieci i młodzieży w placówkach wypoczynku, z czego 22 okazały się bezzasadne. Podobnie jak w latach poprzednich zastrzeżenia Państwowej Inspekcji Sanitarnej budził brak opieki medycznej dla uczestników wypoczynku – ogółem 7,7% placówek nie zapewniło takiej opieki. Jednak należy zauważyć, iż z roku na rok odnotowywana jest poprawa dbałości o warunki higieny wypoczynku, organizowanego dla dzieci i młodzieży.

W 2004 roku **Państwowa Straż Pożarna** kontynuowała realizację działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w czasie wakacji, podejmowanych w wyniku zawartego w 2003 roku porozumienia pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie współdziałania w realizacji programu „Bezpieczna Polska - Bezpieczne Dziecko”.

W związku z powyższym przeprowadzono działania kontrolno-rozpoznawcze w 4.933 placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży. W kontrolowanych obiektach stwierdzono 4.770 nieprawidłowości, które dotyczyły:

- okresowych badań instalacji użytkowych - 804 nieprawidłowości,
- stanu podręcznego sprzętu gaśniczego - 541 nieprawidłowości,
- stanu dróg ewakuacyjnych - 465 nieprawidłowości,
- warunków ewakuacji - 645 nieprawidłowości,
- instrukcji bezpieczeństwa pożarowego - 756 nieprawidłowości.

W celu usunięcia nieprawidłowości, komendy Państwowej Straży Pożarnej wydały 1.423 decyzje administracyjne oraz skierowały 345 wystąpień do innych organów.

W 2004 roku **Policja** realizowała szereg działań mających na celu zabezpieczenie przejazdów dzieci i młodzieży na wakacje oraz zapewnienie bezpiecznego wypoczynku poprzez:

- utworzenie 93 sezonowych posterunków Policji, w tym 40 specjalistycznych,
- skierowanie dodatkowo na obszary o szczególnie nasilonym ruchu turystycznym 31.415 policjantów,
- współpracę z organizatorami wypoczynku,
- współpracę ze wszystkimi podmiotami, które na danym terenie odpowiedzialne są za szeroko rozumiane bezpieczeństwo m.in. Straż Pożarna, Graniczna, Leśna, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
- ogólnopolską akcją „*Bezpieczne Wakacje*” - kontrolę stanu technicznego pojazdów, przy udziale przedstawicieli Inspekcji Transportu Drogowego, kontrolę trzeźwości kierujących pojazdami i in.,
- kontrolę i zabezpieczenie „dzikich kąpielisk” (20.333) oraz miejsc objętych zakazem kąpieli (16.388) - ujawniono 889 nieletnich osób kąpiących się w miejscach objętych zakazem, w tym 157 nieletnich, którzy kąpiąc się byli pod wpływem alkoholu,
- kontrolę 10.343 jednostek pływających i udzielenie pomocy 280 osobom tonącym,
- kontrolę 47.546 miejsc wypoczynku, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży, w wyniku czego skierowano 2.362 wystąpienia na temat stwierdzonych uchybień,

- promowanie na spotkaniach z młodzieżą bezpiecznych zachowań w czasie turystyki i wypoczynku,

oraz w okresie ferii zimowych:

- nadzór nad organizacją i przygotowaniem bazy wypoczynku zimowego,
- kontrolę „dzikich lodowisk”,
- przeprowadzenie 5.849 działań profilaktyczno-edukacyjnych z zakresu prewencji kryminalnej, bezpieczeństwa na drogach i nad wodą,
- organizację 12.440 spotkań i pogadarek z dziećmi i młodzieżą, a także dorosłymi, informując o zagrożeniach, z jakimi mogą się spotkać podczas wakacji ,
- spotkania z młodzieżą, zajęcia z zakresu prewencji kryminalnej oraz bezpieczeństwa na drodze.

Straż Graniczna - w ramach przedsięwzięć mających na celu m.in. zapewnienie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży podczas turystyki i wypoczynku, w tym realizacji programu „Bezpieczne dziecko” – w 2004 roku współdziałała z właściwymi miejscowo Kuratoriami Oświaty, Policją, Strażą Ochrony Kolei oraz służbami celnymi, w szczególności w zakresie dotyczącym wyjazdów zagranicznych oraz przebywania dzieci i młodzieży w strefie nadgranicznej.

Podczas działań zmierzających do zapewnienia bezpiecznych wyjazdów zagranicznych m.in. w drogowych przejściach granicznych szczegółowo zweryfikowano stan techniczny ok. 2000 autobusów przewożących dzieci i młodzież, sprawdzano także trzeźwość kierowców. Funkcjonariusze Straży Granicznej przeprowadzali kontrole przestrzegania przepisów dotyczących sprzedaży osobom nieletnim alkoholu i wyrobów tytoniowych. Ponadto skontrolowano 27 składów pociągów, zorganizowano także 40 patroli w rejonach dworców kolejowych i autobusowych.

W związku z organizacją wypoczynku dzieci i młodzieży w strefie nadgranicznej, Straż Graniczna m.in. wypożyczyła namioty i inny sprzęt, pomagała urządzać obozowiska, przeprowadzała pogadanki dotyczące tematyki granicznej. W ramach tego rodzaju działań:

- zorganizowano 327 spotkań z dziećmi i młodzieżą, na których m.in. przedstawiono zasady zachowania się w pobliżu granicy państwowej oraz informowano o zagrożeniach związanych z pobytem nad zbiornikami wodnymi,
- w 76. przypadkach udzielono pomocy organizacyjnej i logistycznej,
- wspólnie z Policją przeprowadzono 86 pogadarek informacyjnych na temat zasad bezpieczeństwa oraz zorganizowano 167 patroli w miejscach usytuowania obozów turystycznych,
- przeprowadzono spotkania informacyjne na temat zmian w przepisach w związku z wejściem Polski do UE,
- zapoznawano wychowawców oraz organizatorów wypoczynku dzieci i młodzieży z przepisami dotyczącymi przekraczania granicy państwowej z Czechami i Słowacją w ramach małego ruchu granicznego,
- w 36. przypadkach udzielono pomocy grupom dzieci z Polski i Czech przy organizowaniu imprez turystycznych.

Ponadto w ramach zapewnienia bezpiecznych wyjazdów zagranicznych skontrolowano 27 składów pociągów oraz zorganizowano 40 patroli w rejonach dworców kolejowych i autobusowych. Na drogowych przejściach granicznych kontynuowane były szczegółowe kontrole stanu technicznego autobusów przewożących dzieci i młodzież na zagraniczny wypoczynek, łącznie funkcjonariusze Straży Granicznej skontrolowali ok. 2000 autobusów. Kontynuowane były sprawdzenia odnośnie przestrzegania prawa w zakresie zakazu sprzedaży osobom nieletnim wyrobów alkoholowych i tytoniowych.

IV.3. Przeciwdziałanie patologiom społecznym, a szczególnie alkoholizmowi i narkomanii.

W 2004 roku **Policja** podjęła także działania prewencyjno-profilaktyczne zmierzające do zminimalizowania zagrożenia demoralizacją i czynnikami patologicznymi. W strefie nadgranicznej działania Policji wspierane były przez Straż Graniczną.

W ramach tych przedsięwzięć prowadzono w czasie ferii:

- kontrolę punktów sprzedaży i podawania alkoholu pod kątem dostępu do niego osób małoletnich,
- kontrolę miejsc dystrybucji substancji psychoaktywnych oraz miejsc gromadzenia się osób, które środki tego typu zażywają,
- rozpoznanie i kontrolę miejsc, w których może dochodzić do prostytucji dzieci i młodzieży.

Natomiast w okresie wakacyjnym w ramach akcji „Bezpieczne wakacje” podjęto:

- kontrolę miejsc dystrybucji substancji psychotropowych oraz nikotynowych,
- rozpoznanie i kontrolę miejsc, w których może dochodzić do prostytucji nieletnich lub wykorzystywania seksualnego małoletnich,
- udział we wszelkich inicjatywach mających na celu zapewnienie bezpiecznego spędzania czasu wolnego przez młodzież, która z różnych przyczyn nie wyjechała na wakacje.

W efekcie podczas sezonu turystycznego ujawniono mniejszą liczbę przestępstw - 861 popełnionych przez nieletnich, naruszających ustawę o narkomanii. Ponadto zatrzymano 1972 dzieci i młodzieży „przebywających na uciezkach”.

IV.4. Upowszechnianie wiedzy na temat prawidłowej organizacji turystyki i wypoczynku dla dzieci i młodzieży oraz kwalifikacji kadr.

W 2004 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu wraz z Ministerstwem Gospodarki i Pracy, w ramach działań bieżących, informowały zarówno branżę turystyczną, jak i podmioty organizujące turystykę i wypoczynek dla dzieci i młodzieży o właściwym sposobie oraz formie przygotowywania i realizowania tego rodzaju turystyki.

PODSUMOWANIE

1. Podmioty zobowiązane do realizacji zapisów Programu w większości wykazują tendencję do ograniczania działań do zwyczajowo przyjętych w swojej działalności bieżącej form. Należy jednak zauważyć, iż instytucje podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji wykazują znaczne zaangażowanie w proces realizacji Programu, rozszerzając przypisany zakres zadań.
2. Realizacja Programu następuje w ramach środków wygospodarowanych z budżetów poszczególnych resortów – podmiotów Programu. W roku 2004 Program otrzymał zasadnicze wsparcie na rzecz dzieci byłych pracowników Państwowych Gospodarstw Rolnych.
3. W roku 2004 z budżetów resortów, a także bezpośrednio z budżetu państwa wydano na realizację Programu **100.586.744 zł**, co oznacza przybliżony wzrost nakładów w stosunku do roku 2003 o **18.778.096 zł** (szczegółowy rozkład nakładów w roku 2004 przedstawiają tabele i wykresy).
4. Do wiodących realizatorów Programu w roku 2004 pod względem poniesionych nakładów należy zaliczyć: Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Polityki Społecznej, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu oraz Wojewodów, przekazujących pieniądze na zadania realizowane przez Kuratorów Oświaty.
5. W roku 2004 z realizacji Programu skorzystało w sposób bezpośredni ok. 9%, a w sposób całościowy – pośrednio i bezpośrednio* - ok. 45% ogółu dzieci i młodzieży w Polsce. Odpowiednio wynosiło to **831.519** i **4.276.166** z ogólnej liczby 9.522.812 dzieci i młodzieży do 19 roku życia w Polsce. Ponadto Program objął **17.898** osób dorosłych – opiekunów oraz animatorów turystyki.

WNIOSKI

W nawiązaniu do konkluzji z realizacji zadań „Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006” w roku 2003 oraz lat poprzednich należy zauważyć, iż w celu zwiększenia uczestnictwa dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku wymagane jest:

- wzmocnienie działań na rzecz efektywnej poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin w Polsce, jako podstawowej przyczyny obecnej niezadowolającej sytuacji,
- łączenie w szerszy sposób programów nauczania z aspektami ekologii, krajoznawstwa i turystyki zwłaszcza krajowej, propagując w ten sposób zainteresowanie otoczeniem przyrodniczym i tożsamością kulturową,
- dalsza dywersyfikacja realizacji zadań na rzecz „trzeciego sektora” – organizacji pozarządowych, szczególnie na terenach wiejskich, a także w zakresie problematyki społecznej, zwłaszcza patologii,
- stałe i rzeczywiste współdziałanie podmiotów realizujących Program, zarówno w trakcie, jak i po realizacji zadań,
- zharmonizowanie zapisów tego Programu w odniesieniu do obowiązujących i opracowywanych dokumentów strategicznych poszczególnych działów administracji rządowej.

* Określenie uczestnictwa bezpośredniego obejmuje osoby – dzieci i młodzież, które skorzystały jako uczestnicy z imprez realizowanych jako zadania zlecone poszczególnych realizatorów Programu. Natomiast określenie uczestnictwa pośredniego obejmuje uczestników – dzieci i młodzież, które uczestniczyły np. w konkursach, eliminacjach sportowych zainicjowanych przez zadania zlecone realizatorów Programu, które finansowały np. eliminacje / rozgrywki finałowe lub nagrody rzeczowe.

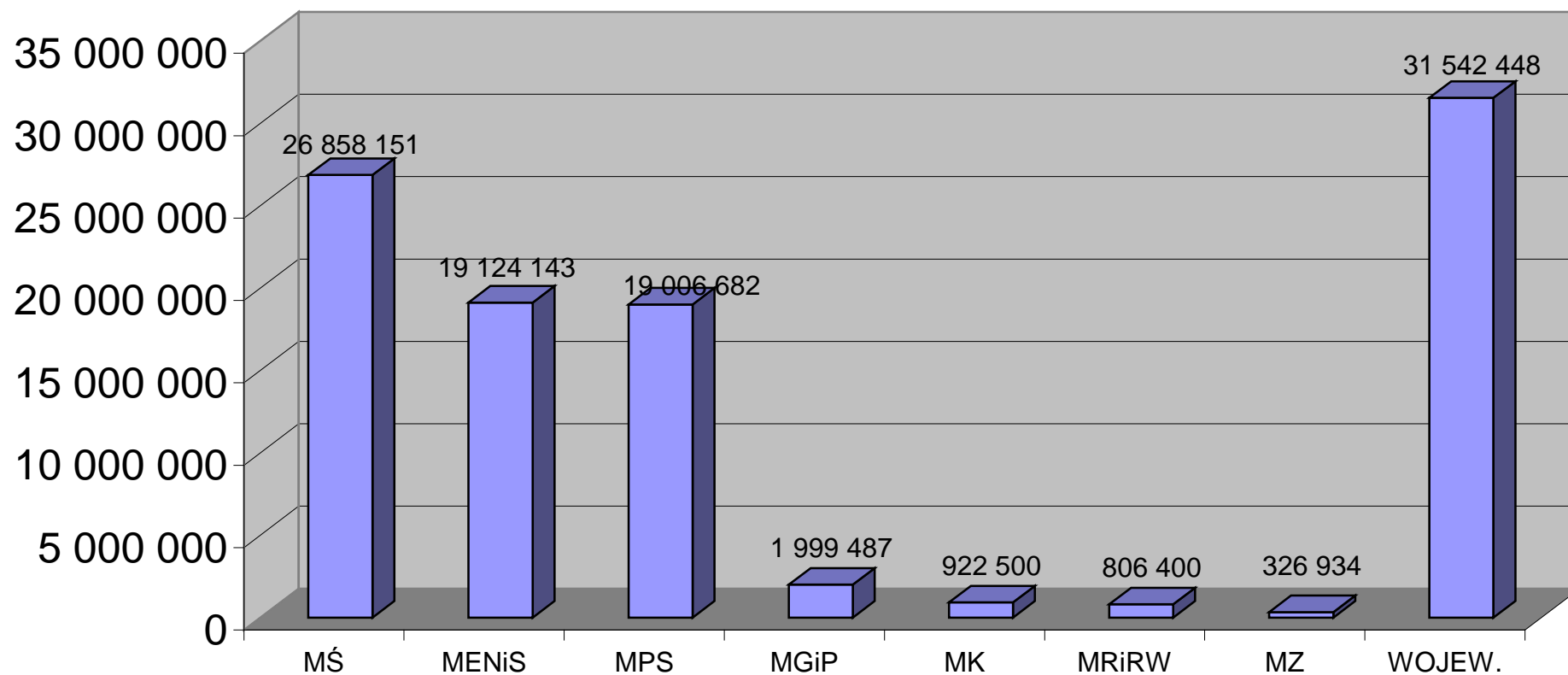
Wielkość nakładów poniesionych na realizację "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2004 wg resortów (w złotych)

Resort	Wydatki ogółem	Wydatki szczegółowe	Opis
MENiS	19 124 143	2646800 44 484 3 426 448 2 130 424 1 977 087 7 806 900 235 000 810 000 32 000 15 000	całościowe dofinansowanie do wypoczynku dzieci i młodzieży - Biuro Młodzieży MENiS wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży sportowe obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej wypoczynek polonijny obozy językowe program "Sportowe wakacje" obozy rekreacyjne dla dzieci z rodzin o niskim statusie materialnym Sportowy Turniej Miast i Gmin kursy i szkolenia z zakresu turystyki szkolnej propagowanie krajoznawstwa, turystyki w szkołach
MŚ	26 858 151	120 000 5 000 000 1 000 000 3 000 000 2 000 000 1 430 000 1 800 000 700 200 11 676 274 20 000 111 677	centralne obchody <i>Dnia Ziemi</i> udostępnienie turystyczne wydawnictwa edukacja wspieranie działalności edukacyjnej przez nadleśnictwa w ramach środków własnych wspieranie działalności edukacyjnej w ramach Funduszu Leśnego wspieranie działalności edukacyjnej Lasów Państwowych z budżetu Państwa projekty organizacji pozarządowych związane z turystyką dzieci i młodzieży - NFOŚiGW wspieranie edukacji ekologicznej - zajęcia i baza - NFOŚiGW materiały edukacyjno - promocyjne przekazane do szkół wydanie <i>Przewodnika po wybranych ośrodkach i organizacjach...</i> - NFOŚiGW
MGiP	1 999 487	272 650 184 000 4 000 30 000 43 500 21 000 66 351	formy aktywizowania postaw proturystycznych stałe badania statystyczne aktywności turystycznej Polaków cykl imprez turystycznych dla osób niepełnosprawnych, zwłaszcza dzieci i młodzieży obozy turystyczno - edukacyjne dla dzieci i młodzieży szczególnej troski turystyka - wypoczynek - rekreacja dzieci i młodzieży z terenów wiejskich edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego szkolenie społecznych kadr

		45 000 1 257 786 75 200	kursy i szkolenia z zakresu turystyki szkolnej wytyczanie, znakowanie i konserwacja szlaków turystycznych upowszechnianie krajoznawstwa i turystyki
MRiRW	806 400	650 000 94 400 62 000	imprezy sportowy i turystyczne, sportowe obozy szkoleniowe oraz prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego obozy wędrowne oraz sportowo-rekreacyjne
MK	922 500	720 000 202 500	realizacja "Międzyresortowego programu edukacji kulturalnej" w zakresie działań paraturystycznych wśród dzieci i młodzieży projekty Narodowego Centrum Kultury - środki Polsko - Niemieckiej Współpracy Młodzieży
MPS	19 006 682	19 006 682	turnusy rehabilitacyjne - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
MSWiA	-	-	bez kosztów w ramach działań policji i innych służb
MZ	326 934	326 934	specjalistyczne turnusy i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
PIS	-	-	w ramach działań statutowych
WOJEWODOWIE	31 542 448	8 093 756 8 461 121 14 987 571	wypoczynek nieodpłatny dla dzieci i młodzieży z rodzin najuboższych - Kuratoria Oświaty wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku realizowane na zlecenie Kuratoriów Oświaty wypoczynek dzieci i młodzieży z terenów wiejskich - realizowane na zlecenie Kuratoriów Oświaty

OGÓŁEM 100 586 744

Rozkład wydatków poniesionych przez resorty na realizację "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2004 (w złotych)

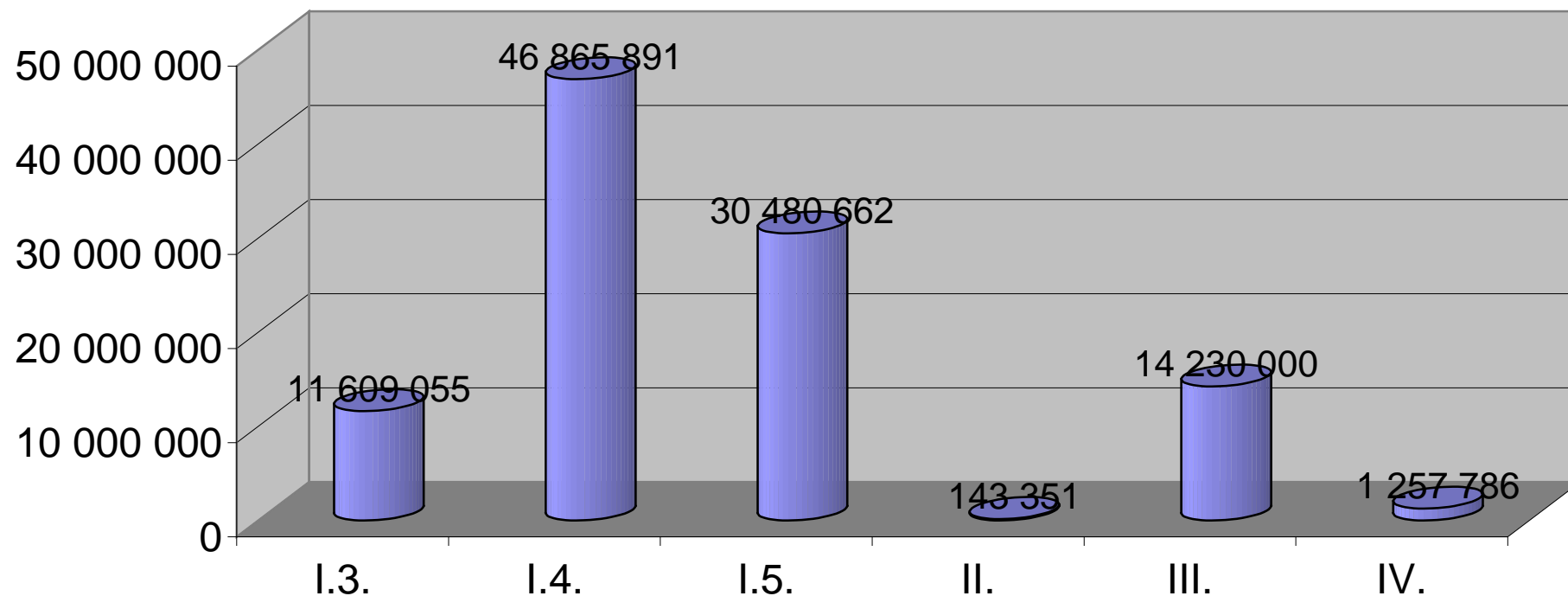
Wielkość nakładów poniesionych na realizację "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2004 wg zapisanych zadań (w złotych)

Zadanie	Wydatki ogółem	Wydatki szczegółowe	Opis
I. Upowszechnianie udziału dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.			
I.3. Wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży oraz wybranych działań programowych.			
MENiS		44 484	wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży
		2646800	całościowe dofinansowanie do wypoczynku dzieci i młodzieży - Biuro Młodzieży MENiS
WOJEWODOWIE		8 461 121	wsparcie różnych form turystyki i wypoczynku realizowane na zlecenie Kuratoriów Oświaty
MGiP		272 650	formy aktywizowania postaw proturystycznych
	11 609 055	184 000	stałe badania statystyczne aktywności turystycznej Polaków
I.4. Wsparcie organizacyjne i finansowe dla zwiększenia udziału wybranych grup dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku.			
MENiS		3 426 448	sportowe obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
		235 000	obozy rekreacyjne dla dzieci z rodzin o niskim statusie materialnym
MPS		19 006 682	turnusy rehabilitacyjne - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
WOJEWODOWIE		8 093 756	wypoczynek nieodpłatny dla dzieci i młodzieży z rodzin najuboższych - Kuratoria Oświaty
		14 987 571	wypoczynek dzieci i młodzieży z terenów wiejskich - realizowane na zlecenie Kuratoriów Oświaty
MGiP		4 000	cykl imprez turystycznych dla osób niepełnosprawnych, zwłaszcza dzieci i młodzieży
		30 000	obozy turystyczno - edukacyjne dla dzieci i młodzieży szczególnej troski
		43 500	turystyka - wypoczynek - rekreacja dzieci i młodzieży z terenów wiejskich
MZ		326 934	specjalistyczne turnusy i obozy dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej
			imprezy sportowe i turystyczne, sportowe obozy szkoleniowe oraz
MRiRW		650 000	prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych
	46 865 891	62 000	obozy wędrownie oraz sportowo-rekreacyjne
I.5. Działalność edukacyjna wśród dzieci i młodzieży.			
MŚ		120 000	centralne obchody <i>Dnia Ziemi</i>
		1 000 000	wydawnictwa - budżet Krajowego Zarządu Parków Narodowych
		3 000 000	edukacja - budżet Krajowego Zarządu Parków Narodowych
		20 000	materiały edukacyjno - promocyjne przekazane do szkół
		111 677	wydanie <i>Przewodnika po wybranych ośrodkach i organizacjach...</i> - NFOŚiGW
		11 676 274	wspieranie edukacji ekologicznej - zajęcia i baza - NFOŚiGW
		700 200	projekty organizacji pozarządowych związane z turystyką dzieci i młodzieży - NFOŚiGW

MGiP		21 000	edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego
		75 200	upowszechnianie krajoznawstwa i turystyki
MK		720 000	realizacja "Międzyresortowego programu edukacji kulturalnej" w zakresie działań paraturystycznych wśród dzieci i młodzieży
MENiS		202 500	projekty Narodowego Centrum Kultury - środki Polsko - Niemieckiej Współpracy Młodzieży
		1 977 087	obozy językowe
		2 130 424	wypoczynek polonijny
		7 806 900	program "Sportowe wakacje"
		810 000	Sportowy Turniej Miast i Gmin
MRiRW		15 000	propagowanie krajoznawstwa, turystyki w szkołach
	30 480 662	94 400	edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.			
MENiS		32 000	kursy i szkolenia z zakresu turystyki szkolnej
MGiP		45 000	kursy i szkolenia z zakresu turystyki szkolnej
	143 351	66 351	szkolenie społecznych kadr
III. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.			
MŚ		5 000 000	udostępnienie turystyczne - budżet Krajowego Zarządu Parków Narodowych
		2 000 000	wspieranie działalności edukacyjnej przez nadleśnictwa w ramach środków własnych
		1 430 000	wspieranie działalności edukacyjnej w ramach Funduszu Leśnego
	10 230 000	1 800 000	wspieranie działalności edukacyjnej Lasów Państwowych z budżetu Państwa
IV. Zapewnienie bezpieczeństwa turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży.			
MGiP	1 257 786	1 257 786	wytyczanie, znakowanie i konserwacja szlaków turystycznych

OGÓŁEM 100 586 744

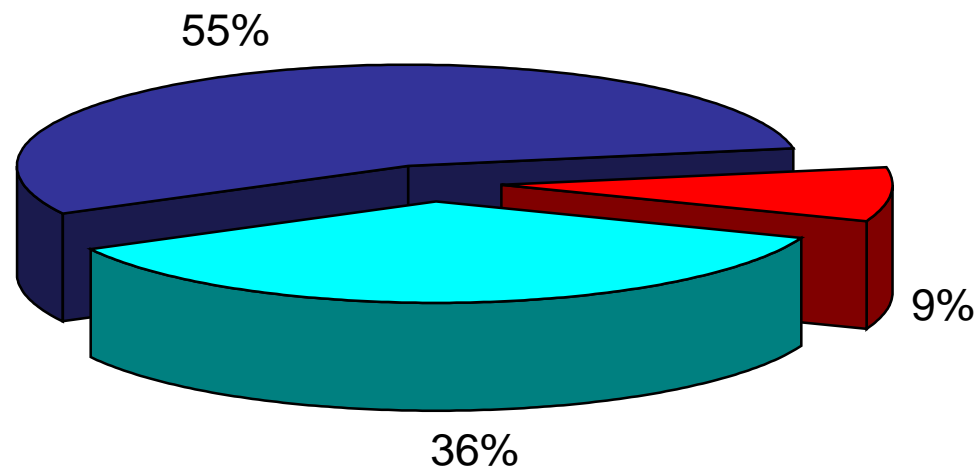
Struktura wydatków poniesionych na realizację na poszczególnych zadaniach "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..." w roku 2004 (w złotych)

Liczba osób objętych w roku 2004 realizacją "Międzyresortowego programu rozwoju turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży na lata 2001-2006"

Zadania	Liczba uczestników ogółem	Liczba dorosłych uczestniczących w programie	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących ogółem	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących bezpośrednio	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących pośrednio
I. Upowszechnianie udziału dzieci i młodzieży w turystyce i wypoczynku	4.292.499	16.333	4.276.166	831.519	3.444.647
II. Szkolenie i doskonalenie kadr dla turystyki i wypoczynku dzieci i młodzieży	1.565	1.565	0		
SUMA	4.294.064	17.898	4.276.166	831.519	3.444.647

**Skala oddziaływania realizacji zadań
"Międzyresortowego programu rozwoju turystyki..."
w roku 2004 (rozkład procentowy)**

- Grupa dzieci i młodzieży bezpośrednio objętych programem
- Grupa dzieci i młodzieży pośrednio uczestnicząca w programie
- Grupa dzieci i młodzieży nie objęta programem

100%=9.522.812 dzieci i młodzieży do 19 roku życia (dane GUS, stan na 30 VI 2004 r.)